

KALAPUTXI

Mutrikuko herri-aldizkaria
2024ko azaroa - 254 zkia.

Uma Ulazia Zubeldia

Euskal Herriko greba feministak

LOTUNE: GIZONAK FEMINISMORANTZ • ZALDIXAK ETA BIHORRAK, ESANAK ETA IZANAK
MUTRIKU RUGBY TALDEA: SENIORRAK ZELAIRA • ESKUZ ESKU IBILTARI, PORTALONDOCOA ETXEA

MUTRIKU HOBETZEKO APLIKAZIOA

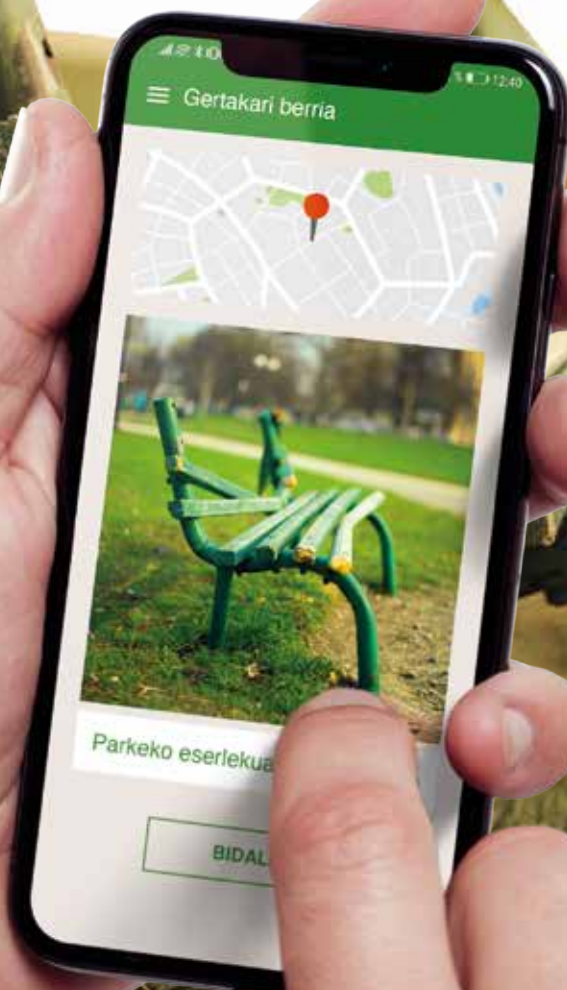
DESKARGATU HEMEN:

App Store

DESKARGATU HEMEN:

Google Play

Parkeko
eserlekua
apurtuta dago

BIDALI

Mutrikuko Udala

Telefonoak

Osasuna

COVID-19 KORONABIRUSA

OSASUN AHOLKURAKO TEL. ... 900 20 30 50

Larrialdiak.....	943 46 11 11
Anbulatorioa.....	943 60 43 00
DYA zentrala.....	943 46 46 22
Mendaroko ospitala	943 03 28 00
Alzheimer elkarteak	943 29 71 18

Botikak

Lasuen-Elezgarai	943 19 50 26 / 626 61 13 92
Lon Apraiz	943 60 32 50 / 630 05 50 97
Amaia Zaldugei	669 26 22 01
Hiart Burgoa	667 33 88 90
Arantzazu Izpizua (Eibar)	943 20 19 12

Udala, zerbitzuak...

Udaletxea	943 60 32 44
Udaltzaingoa	943 60 70 48 / 679 16 25 00
Gizarte Ongizatea	943 19 50 81
Anai Arte bulegoa	943 60 42 47
Anai Arte taberna	943 60 34 10
Mikel Deuna Zaharren Egoitza	943 60 38 71
Eguneko Zentroa	943 60 38 71
Turismo Bulegoa	943 60 33 78
Bake epaitegia	943 60 70 49
Kiroldegia	943 60 31 75
Liburutegia	943 60 41 82
Miruaiz pilotalekua	943 60 41 91
Ur Kontsultazioa	943 00 22 22
Zakarrak eta traste zaharrak	943 70 07 99
Posta zerbitzua	943 60 30 44

Irakaskuntza

Goizeko Izarra Ikastola	943 89 91 52
San Miguel Ikastetxea	943 60 31 95
Mutrikuko BHI Institutua	943 89 92 24
Kardala Akuakultura Institutua	943 60 71 37
Udal Euskaltegia	943 60 30 94
Udal Musika Eskola	943 60 37 80
Haurreskola publikoa	943 60 41 19

Garraio zerbitzuak

ANSOLA taxia	638 67 23 83
Lurraldebus	943 41 52 08
Pesa Autobusak	900 12 14 00
Bizkaibus	902 22 22 65
EuskoTren	944 333 333
Loiuko Aireportua	905 50 50 05

Bestelakoak

Parrokia	943 60 39 87
----------------	--------------

Iritzixa

Marije Ituarte Salegi

ARIMAK

PASATU berri dan «Arima-gaua»k edo Gaba Beltzak giro misteriotsu eta solemnea dakar gogora, bizitzaz eta heriotzaz gogoeta egiteko ezin hobia. Ospakizun hori, Santu guztien egunarekin edota Hildakoen Egunaekin lotu daiteke kultura batzuetan, eta hemen, gurian, modu fisikoan joan diren pertsona maiteak ohoretzen dira. Tradizioz, hildakoak oparixekin eta hilerrietako ospakizunekin ohoretzen dira. Leku batzuetan, gurian adibidez, kandelak pizten dira eta hilobietan loreak ipini.

Praktika horiek aldatu egiten dira herri batetik bestera, baina guztiek dute abiapuntuko pertsonak oroitzeko eta goratzeko helburua.

Baina, bueno, gehixe sakondu gabe hildakoen egunarekin gure arimekin zentratu nahiko nuke pixkatxo bat... Aiii zela ete doz gure arimak!!

Hain deskonektatuta gaude gure arimengandik! Izan ere, horrelaxe nahi gaitxuzte! Internetera konektatuta ta geure buruaz eta hurbileko inguruaz deskonektatuta! Gure arima edota gure esentzian erreparatu gabe...

Jakindurixari buruz, gure Isasiko amona Joxpantonik esaten zolan bezela, orain dala 40 urte inguru, beraz ezta oan esandakua, ADELANTUAN ADELANTUAN.... ATRASUA. ADELANTUAK KARU ORDAINTZEN DIA! Eta etzabillen batere gaizki, ordurako, bazakixan zeoze... Dene-tatik hainbeste dakigun hontan, ia ezer ez dakigu egiten geure kabuz, geure eskuekin, geure sormenetik... "copia y pega".

Gaur egun, argindarrari eta internetari lotuta egotea behar-beharrezkoa degu ia bizi irauteko!! Oan informazio dana dakagu internet bitxartez, astian entzun deten hitz berri bat ere... INFOXIKAZIOA (internet eta sare sozialetatik jasotako informazioz intoxikatzea). Besteak beste, baina... eztakau ezta lagun arteko eztabaidaik ere, segitxuan googlen beidau ta ti-ta! Amaitxu da tira-biria! Erredio! bai laster ere, berotzeko astirik ere eman gabe!!

Ta bestalde, gizaki edota pertsona bezela ere, zelan goz? Zelan daude gure emozioak, hartu emanak, sozializatzea, auzo lanak, norberekoikeritik haratago, denbora aldetik, estresak, pazientziak, dena azkar eta biharko... hau da, giza garapenian?... Negu Gorriak taldearen abesti batek esaten doan bezela, AURRERA GOAZ EDO ATZERA GOAZ? Neure dudak dakatez... Lehen ere bazan zeoze, baina halere askoz ere lasaia, naturala ta askeago bizi gñalakuan noi... Zer diñozue?

Kontrolatuta eta manipulatu goz... Uneoro guregan behar izanakin sortuz edota behar izanakin ditzugula sinistazten digute, asegabetsu-nean, daukagun aberastasuna gutxietsiz eta beti zerbait hobeagoaren billa gonbidatuz, era berian kontsumitzera bultzatuz eta horretarako goseaz mantenduz. Izan bidaizteko ondoren sare sozialetan jartzeko, orduak eta orduak «on line» egoteko, edukiak sortzeko, kontrolik gabeko erosketak egiteko internet bitartez merkeago dauden horrekin...

Ez nai ni gauzak orokortzearen aldekoa. Ze, egia esan, beti daude salbuespenak, ta danok ez gea berdiñak... baina... ai ene, zelan gauden!!! Neuretik hasitxa ee! Onartu eta aitortzen det ez dela erraza armaia sare hauetatik ihes egitea... baina konturatzea eta kontziente izatea ere, ez da gitxi!

Eta zu, nola dago zure arima?

Argitaratzailea

Karenka Komunikazio Elkarteak
Barrenkale 12, behea
20830 Mutriku

Tel. 635 748 393

e-posta aldizkaria@kalaputxi.eus

Webgunea: www.kalaputxi.eus

Bloga www.kalaputxi.blogspot.com

Laguntzailea Mutrikuko Udala

Kolaboratzaileak

Josu Larrañaga, Inhar Mutiozabal,
Jose Angel Lizardi

Tirada 2.200 ale

Lege Gordailua SS-787/01

ISSN 1579-4792

Inprimategia EUSKALINPRI

Banaketa Kalaputxi

Kalaputxi Herri-Aldizkarixak
Mutrikuko Udalaren dirulaguntza
jasotzen du:

Mutrikuko Udala

astelehenetik ostiralera								
DB03	LEKEITIO - DONOSTIA							
Lekeitio	6:15	9:50	12:50	17:50	20:00			
Ondarroa	6:40	10:15	13:15	18:15	20:25			
Mutriku	6:45	10:20	13:20	18:20	20:30			
Donostia	* 7:55	11:30	14:30	19:30	---	* Unibertsitatetik		
DB03	DONOSTIA - LEKEITIO							
Donostia	8:00	11:00	* 14:30	18:00	20:30	* Unibertsitatetik		
Mutriku	8:50	11:50	15:25	18:50	21:20			
Lekeitio	9:35	12:35	16:10	19:35	22:05			
DB04	ONDARROA - MALLABIA							
Mutriku	7:15	orduro	20:15	21:25	22:15	22:45		
Mendaro	7:50	orduro	20:50	22:05	22:25	22:55		
Eibar	8:15	orduro	21:15	22:30	22:45	23:15		
Mallabia	8:30	orduro	21:30	22:45	---	---		
OSTIRAL GAUEAN Mutrikutik: 23:25; 01:15.								
DB04	MALLABIA - ONDARROA							lanegun ostiraletan
Mallabia	6:00	6:45	orduro	20:45	21:25	* 22:05		
Eibar	6:05	7:05	orduro	21:05	22:10	22:15		
Mendaro	6:35	7:35	orduro	21:35	22:20	22:30		
Mutriku	6:55	7:55	orduro	21:55	22:30	22:40		
OSTIRAL GAUEAN Mutrikura heldu: 00:25. (Eibarren -25 min.)								
DB05	MUTRIKU - ZUMAIA							
Mutriku	6:25	9:25	11:25	13:25	16:25	18:25		
Deba	6:40	9:45	11:40	13:40	16:40	18:40		
Zumaia	7:10	10:10	12:10	14:10	17:10	19:10		
DB05	ZUMAIA - MUTRIKU							
Zumaia	8:10	10:10	12:10	15:10	17:10			
Deba ^{35 min. zain}	8:40	10:40	12:40	15:40	17:40			
Mutriku	9:25	11:25	13:25	16:25	18:25			
DB06	ONDARROA - SORALUZE							
Mutriku	8:45	10:45	12:45	14:45	17:45	19:45	21:45	
Mendaro	9:15	11:15	13:15	15:15	18:15	20:15	22:15	
Soraluze	9:40	11:40	13:40	15:40	18:40	20:40	22:40	
DB06	SORALUZE - ONDARROA							
Soraluze	7:40	9:40	11:40	13:40	16:40	18:40	20:40	
Elgoibar	7:45	9:45	11:45	13:45	16:45	18:45	20:45	
Mendaro	8:00	10:00	12:00	14:00	17:00	19:00	21:00	
Mutriku	8:20	10:20	12:20	14:20	17:20	19:20	21:20	

larunbat, igande eta jai-egunak							
DB03	LEKEITIO - DONOSTIA						
Lekeitio	8:00	12:30	17:00	19:00			
Ondarroa	8:25	12:55	17:25	19:25			
Mutriku	8:30	13:00	17:30	19:30			
Donostia	9:40	14:10	18:40	20:10			
DB03	DONOSTIA - LEKEITIO						
Donostia	10:30	14:30	17:00	ig 20:30	ig 21:00	ig igande/jai-egunak larunbatak	
Mutriku	11:20	15:20	17:50	21:20	21:50		
Lekeitio	12:05	16:05	18:35	22:05	22:35		
DB04	ONDARROA - MALLABIA						
Mutriku	la 7:15	8:15	orduro	20:15	21:25	la 22:15	
Mendaro	7:45	8:45	orduro	20:45	22:05	22:25	
Eibar	8:10	9:10	orduro	21:10	22:30	22:45	
Mallabia	8:25	9:25	orduro	21:25	22:45	---	
LARUNBAT GAUEAN Mutrikutik: 23:25, 23:55, 01:55, 03:55, 05:55.							
DB04	MALLABIA - ONDARROA						
Mallabia	la 6:50	7:45	orduro	19:45	20:45	21:45	22:00
Eibar	7:00	8:00	orduro	20:00	21:00	22:00	22:15
Mendaro	7:35	8:35	orduro	20:35	21:35	22:35	22:40
Mutriku	7:55	8:55	orduro	20:55	21:55	22:55	23:00
LARUNBAT GAUEAN Mutrikura heldu: 01:10; 03:10; 05:10; 06:10. (Eibarren -25 min.)							
DB05	MUTRIKU - ZUMAIA						
Mutriku	la 8:25	10:25	12:25	14:25	16:25	18:25	20:25
Deba	8:40	10:40	12:40	14:40	16:40	18:40	20:40
Zumaia	9:10	11:10	13:10	15:10	17:10	19:10	21:10
DB05	ZUMAIA - MUTRIKU						
Zumaia	la 9:10	11:10	13:10	15:10	17:10	19:10	ig 22:10
Deba	35 min. zain	9:40	11:40	13:40	15:40	17:40	19:40
Mutriku	10:25	12:25	14:25	16:25	18:25	20:25	23:25
DB06	ONDARROA - SORALUZE						
Mutriku	9:45	11:45	13:45	17:45	19:45	21:45	
Mendaro	10:20	12:20	14:20	18:20	20:20	22:20	
Soraluze	10:40	12:40	14:40	18:40	20:40	22:40	
DB06	SORALUZE - ONDARROA						
Soraluze	la 8:40	10:40	12:40	16:40	18:40	20:40	
Elgoibar	8:45	10:45	12:45	16:45	18:45	20:45	
Mendaro	9:00	11:00	13:00	17:00	19:00	21:00	
Mutriku	9:20	11:20	13:20	17:20	19:20	21:20	

	Lehena A-O	Lehena L-I	Azkena egunero		Lehena A-O	Lehena L-I	Azkena egunero
BILBOTIK		7:00	20:00	DonostiaTIK	5:50	7:50	20:50
Eibar	6:14	7:14	21:14	Errekalde	5:59	7:59	20:59
Elgoibar	6:24	7:24	21:24	Orio	6:14	8:14	21:14
Mendaro	6:33	7:33	21:33	Zarautz	6:20	8:20	21:20
DEBA	6:44	7:44	21:44	Zumaia	6:29	8:29	21:29
Zumaia	7:00	8:00	22:00	DEBA	6:43	8:43	21:43
Zarautz	7:08	8:08	22:08	Mendaro	6:52	8:52	21:52
Orio	7:15	8:15	22:15	Elgoibar	7:01	9:01	22:01
Errekalde	7:29	8:29	22:29	Eibar	7:11	9:11	22:11
Donostia	7:38	8:38	22:38	Bilbo	8:20	10:20	23:20

ONDARROA - BILBO			BILBO - ONDARROA		
astelehenetik ostiralera			astelehenetik ostiralera		
	lehena	azkena		lehena	azkena
A3916 Ermuatik	5:40	19:40	A3916 Ermuatik	7:10	22:10
Mutrikutik irten: 6:25, 7:25, 15:25			Mutrikuraino: 14:10, 18:10, 20:10		
A3915 Durangotik	6:10	20:10	A3915 Durangotik	7:40	21:40
Ondarroatik Bilbora zuzenean: 6:30; 7:30					
jai egunak			jai egunak		
A3916 Ermuatik	6:40	20:40	A3916 Ermuatik	8:10	22:10
A3915 Durangotik	7:10	20:10	A3915 Durangotik	8:40	21:40

1970 URTEKOEN BAZKARIA

Kaixo lagunak: aurten ere lagun arteko bazkaria antolatu degu. Animatu eta etorri ondo pasatzera.

EGUNA: ABENDUAREN 21ean
NON: KAI JATETXEAN

Eguerdiko ordu batean GOIKO PLAZAN elkartuko gara.

Izena emateko deitu 646 655 650 zenbakira.

Antolatzaileak

ROSARIO PALOMINO «IN MEMORIAM»

Rosario Palomino Otiniano (Lima, 1971; Bartzelona, 2024) sikologo eta ekintzaile peruarra izan zen, kataluniar hizkuntzaren defenda-tzaile borrokatua.

Hizkuntza-aldaketaren aurkako «Ez aldatu hizkuntza» ekimenaren bultzatzailea izan zen, Matthew Tree, Toni Albà eta Carme Sansarekin batera. Kanpainaren helburua, jatorrizko katalanei eskatzea ez dezatela, estereotipoak nahiz aurreiritziak kontuan hartutako ustezko edukazio onaren izenean, hizkuntza aldatu iritsi berriekin eta katalanaren hiztun berriekin dituzten hartu-emanetan.

Palomino 53 urte zituela hil zen 2024ko urrian, minbiziak eraginda.

Denok bezala, euskaldunok ere ikasteko gaude, eta hizkuntza kon-tuetan Peru puntatik etorri eta katalana bere egin zuen emakume honen eredutik badugu zer ikasi. Gure lehen hitza eta bigarren hitza euskaraz egiteko apustua da euskararen etorkizunari gure ekarpena egiteko modua.

Rosario katalanarekin bezala, izan gaitzen euskaldun guztiok euskararen defendatzaile borrokatu, eta egin dezagun lehen hitza, eta bigarrena ere bai, euskaraz.

Kalaputxi

Kalaputxi aldizkariak irakurleen gutunak plazaratzen ditu. Gutunak izen abizenekin bidaliko dira posta arruntez edo posta elektronikoz aldizkaria@kalaputxi.eus helbidera. Aldizkariak ez du zertan bere egin idatzien edukia.

ESKERRIK ASKO, LUKI MAIDAGAN GOGOAN IZANDA

Familia oso pozik eta eskertuta gaude erakusketak izan duen harre-ragatik. Asko izan dira Elgoibarreraino gerturatu diren mutrikuarrak beren berotasuna eskaintzeko, Lukiren obraz gozatzeko eta hura gogoratzeko, baita, maitasun handiz Lukiren pentsamenduari eta konpromisoari jarraiki, familiak martxan jarritako erakusketa solida-rioan beren aletxoak jartzeko ere, dohaintzen truke Lukiren obra bat eskuratuz. Oso pozik gaude gure Lukiren arteak herriko familia eta lagunak etxeetan toki bat izango duelako.

Erakusketara gerturatu diren pertsonen harridura handiz bidaiatu dute erakusketako obra anitzetan zehar, izan ere, denetarik aurkitu zitekeen: eskaiolazko, brontzezko, buztinezko eta egurrezko eskulturak, zein tamaina, kolore eta gai anitzetako koadroak (munduko herri zapalduak irudikatzen dituztenak, Mutrikuko portua eta itsasoa irudikatzen dituztenak, maitasuna eta emozio anitzak erakusten dituztenak, besteak beste). Gerturatu diren batzuk berehala maite-mindu dira bere obraz, beste batzuk, aldiz, ezezaguna zuten Lukiren alderdi bat ezagutu dute eta beste batzuek sineztezin eta harriduraz galdetu digute ea den-dena berak egin ote zen. Geuk ere, familian, artelan guztiekin topo egin genuenean hauek etxeko paretetatik haratago irten beharra zaukatela pentsatu genuen, Luki maite zutenek ere honetaz disfrutatzeke aukera izan zezaten.

Finean, oso pozik gaude bi helburuak lortu ditugulako; batetik, Luki omentzeko eta gogoratzeko espazio ezin hobea sortzea eta bere alde eder hau jendearekin partekatzea maitasun osoz, eta, bestetik, bere obrari bigarren bizitza oparo bat ematea dohaintza baten truke, Lukiren konpromiso eta pentsamenduan oinarrituz ongintzako erakundeei dohaintzan emateko obren truke eskuraturiko dirua.

Maidagan-Aierdi familia

LOTUNE

Gizonak feminismorantz

Lotune Mutrikuko herritarrak feminismoan formatzeko eta saretzeko espazioa da. Desikasi, ikasi eztabaidatu, kontzientziatu, elkar ezagutu, babestu, gozatu, zalantzan jarri eta eredu berriak sortzeko espazioa. Mutriku anitz eta parekidea eraikitzen jarraitzeko topagune bat.

Hiru ildo jorratzen dira espazio horretan: *Jabekuntza Eskola* soilik emakumeentzat; *Feminismoa guztion kontu* herritar guztientzat ikuspegi feminista bermatuz; eta *Gizonak feminismorantz* non gizonezkoak soilik hartzen duten parte.

Leerro hauetan, hirugarren ildo horretan parte hartu duen gizonezko batekin egin dugu solas.

Nola joan zaizue aurtengo lehen sei hilabeteetan izan duzuen ikastaroa?

Hasteko esango dut gai konplexua dela elkarrizketa baten ideiak argi eta garbi azaltzeko. Nire ikuspegitik begiratu ez daukala zertan besteen berdina izan. Dena den, ahalik eta zuzenen saiaturako naiz kontakizuna egiten eta galderei erantzuten. Adin ezberdineko —berrogei urtetik gorako aldea gazteenaren eta zaharrenaren artean— zazpi gizonezko hartu dugula parte esango dugu lehenik, eta, batzuek elkar ezagutzen ez bagenuen ere, gure artean sintonia polita sortu dela, eta partehartze oso ona ikastorduetan.

Lehen asmoa hiru ekitaldi egitea bazen ere —hilean ekitaldi bat—, luzatu egin zen, harrera ikusita, beste hiru hilabeterako.

Nola antolatzen ziren ekitaldiak?

Elkarren ezagutza egin ondoren, gaiaren nondik norakoak proiektatzen ziren, bakoitzon iritziak tartekatuz. Bi taldetan lantzen genituen gaiak, bakoitzaren bizipenak trukatzuz eta hausnarketa eginez; ondoren, talde biak elkartu eta gure iritziak konpartitu eta eztabaidatzen genituen. Askotan marrak bidez agertzen genuen hausnartutakoa. Esan dezagun pedagogia aldetik erosoago gertatzen zela jokamolde hori.

Esan, baita ere, «Hiruki larroxa»ko partaide den Egoitz Arbiol Albeniz izan dugula irakasle lanetan.

Zeintzuk izan dira jorratu dituzuen gaiak?

«Gizonen despatriarkalizazioa» izenburuarekin, hiru ekitalditan zegoen planifikatuta ikastaroa, eduki hauekin:

Gizontasuna norberagan

Gorputzaren ezaugarri biologikoak oinarri hartuta sortzen dugu generoa: Gizona / Emakumea (identitatea); Maskulinoa / Femeninoa (genero rol eta adierazpena) eta Hetero / Homo / Bi (desiraren orientazioa). Ikuspegi horiek kontuan hartuta, ikusi dugu gizon edo emakume izatea askoz ere konplexuagoa dela gure heziketan jaso duguna baino. Genero adierazpenean ohituta gauden Maskulino / Femenino dikotomiaz gain ikasi dugu nola azaltzen diren transak, trabestiak, transgeneroak,

gizon femeninoak, emakume maskulinoak..., eta desiraren orientazioaren arabera lesbianak, pansexualak, bisexualak, bollerak, marikak, gayak... Azkenean ondorio honetara iristen gara: Norberak eraikitzen du bere nortasuna.

Badugu, baita ere, genero rolen adierazpena. Denbora luzean irakatsi digute maskulinoak izatea indartsua, ausarta, jakintsua, aktiboa, langilea, hotza, bortitza, botereduna... behar duela izan, eta femeninoa izatea ahula, beldurtia, emozionala, pasiboa, mendekoa, zaintzailea, goxoa, baketsua... Bada, ikasi dugu rol horiek ez dutela zertan maskulinitateari edo feminitateari atxikiak izan gure edo inguruko esperientzia pertsonalak gure artean trukatzeko joan garenean.

Gizontasuna eta indarkeria

Maskulinitatea / Gizontasuna / Gizonkeria ikuspegi horien inguruan jorratu dugu bigarren ekitaldi hau. Maskulinitatean irakatsi digute gizon izateko. Familia nuklearretik hasita gurasoek era ezberdinean tratatu gaituzte mutilak gure arrebekin konparatuta. Aurrerago joanda, berdin jokatu dute hezkuntza formalean zein ez-formalean, eta zer esanik ez komunikabideek: indarra izan behar dugu sentimenduak alboratuz; boterea mantendu behar dugu lehia bidez menderatze eta indarkeriaz jokatzuz; inoiz ez itxurakeriarik izan.

Hala ere, maskulinitatearen mundu horietan tipologia ezberdinak daude: Maskulinitate hegemoniko edo dominantea; Maskulinitate konplize edota sostengatzailea; Maskulinitate subordinatua edota menpekkoa; eta Maskulinitate baztertua edota marginala. Denek, era batean edo bestean, Maskulinitate hegemonikoaren sostengarri dira.

Maskulinitate hegemonikoa genero maskulino orokortuena da, onartuena eta patriarkatuari zilegitasuna ematen diona; hau da, gizonen posizio menderatzailea eta emakumeen menpekotasuna bermatzen duena

Gizontasunak dakarrena

Maskulinitate menperatzaile edo toxikoaren ezaugarriak hauek dira: Autonomia eta independentzia: zaurgarritasunaren eta dependentziaren ukazioa; Indibidualismoa eta lehiakortasuna;

ALAZNE OPTIKA

Jose Mª Altzibar etorbidea 1
Tel. 943 60 31 54 - alazne.optika@gmail.com

BERISTAIN

PAPERDENDA ETA ESTANKOA

Barrenkale, z/g
943 60 35 44

Babeslea / heroia / gerlaria; Indarkeriaren naturalizazioa eta instrumentalizazioa harremanetan; Hornitzailearen papera eta enpleguaren garrantzia; Amputazio eta (auto)errepresio emozionala; Autozaintzaren eta besteen zaintzaren ukazioa + Arriskuaren kultura.

Beste ikuspuntu batetik begiratuta: Homofobia eta misoginia; Protagonismoa eta Inbasioa; Orojakituria eta beti arrazoia sentimenduen gainetik; Femeninotik desmarkatu; Emakumeen kosifikazioa; Anaitasun maskulinoa edota Anaidia; Pribilegio desberdinen mantenua izan familiarrak, sexualak, lanekoak eta sozialak.

Luzapenean zer landu duzue?

Hurrengo bi ekitaldietan (hirugarrena ez baikenuen izan irakaslea gaixo zelako), testu ezberdinak izan genituen irakurgai, ondoren gure artean iritziak konpartitzeko irakurritakoari buruz. Helburua gure harremanei buruz birpentsatzea zen, gizon eta emakumeen edo gizon eta gizon ez direnen arteko botere harremanak zeintzuk diren irudikatu eta identifikatzea. Guztia nahi dugun harreman orekatu eta simetrikoak lortzen saiatzeko.

Hirugarren ekitaldian konpartitzeko oraindik euskaratu gabe dagoen «El deseo de cambiar» 2021ean publikatutako liburua hartu genuen eskuetan, Gloria Jean Watkins *bell hooks* amerikako estatubatuarrak idatzia, bertako gizartean bizi diren harremanen inguruan. Gizonei gonbita egiten die mugimendu feministan parte hartzera. Emakume zuri eta burgesen mugimendu feministatik aldentzea du gustuko, eta ahalegintzen da genero eta sexu ezberdinen arteko ulermenera iristen, tolerantzia eta baloreak indartzen denek izan dezaten zoriaren kontrola, tirano eta kapitalista patriarkalen esku utzi gabe.

Hona bere esaldi batzuk:

“Gizonek ezagutu nahi dute maitasuna eta jakin nahi dute nola maitatu”

“Atez ate joango bagina biolentzia matxistaren aurka dauden galdetzen, baietz esango ligukete denek, baina hori lortzeko patriarkatua ezabatu behar dela esatean, duda nabariak sortzen dira”

“Pedagogia patriarkala hain da arrunta, gurasoak etengabe egon behar direla hedabideen edukiak begira, bestela mutikoez era pasiboan jasotzen dute heziketa patriarkala eta bereganatu”

“Autolaguntza liburuetan askotan egiaztatzen da emakumeek aukeratzen dituztela gaizki tratatuko dituzten gizonezkoak, baina gutxitan hitz egiten dute patriarkatuari buruz”

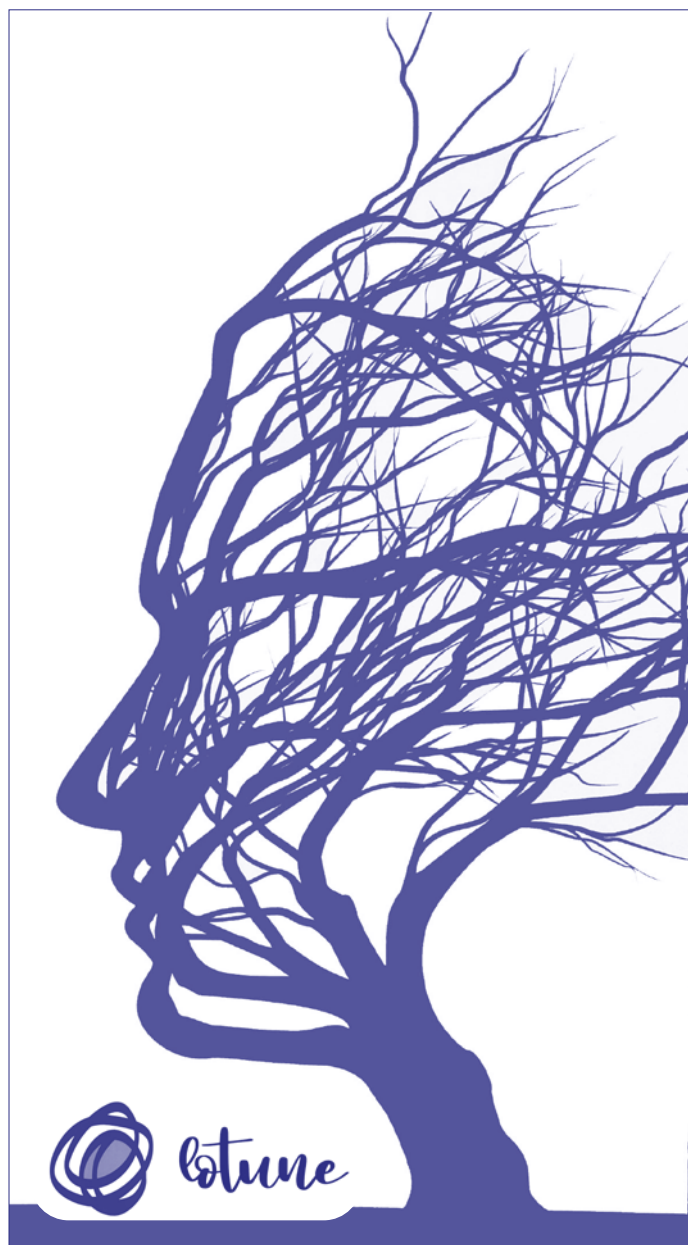
“Patriarkatuak gizonei eskatzen dien lehen ekintza biolentzia ez da emakumeen aurkako biolentzia, euren aldean automutilazio psikikoa baizik”

“Emakumeei erakutsi zaie maitasunak eramango dituela bihotzaren nahierara; gizonezkoei, oster, erakutsi zaie sexua eta sexu gehiago dela euren bihotzaren desioa. Liberazio sexualaren ondoren, pagotxa izango zela pentsatzen zuten gizonek euren desioak betetzeko. Konpromisorik gabeko konexio eta intimi-

tatea izan dezaketela uste dute”

“Umeak eta gizonak egunero euren bidea galtzen ari diren honetan, gidak, seinaleak eta bide berriak sortu behar ditugu. Ahaldundu egingo dien osatze kultura bat eratzen ari da gizonentzat. Babestu behar ditugu eta eskuzabalik hartu aldatzeko nahia praktikan hartzen duten bitartean”

“Mugimendu feminista aurrera zihoan heinean, pentsaera garatzen joan zen, eta aktibista aitzindariak ulertu zuten gizonak ez zirela arazoa, patriarkatuak, sexismoak eta dominatzaile maskulinoak zirela benetako arazoa. Errealitate hau ezagutzean teorizazio konplexuagoak ziren beharrezko, eta emakumeek patriarkatuaren mantenuan eta iraunkortasunean duten rola ezagutarazi beharra. Horrela, jabetu ziren ez zirela izan inoiz gizonen aurkako, baina pentsaera hau ez da hedabideetan azaldu, eta jarraitzen da pentsatzen feministak gizonen aurkakoak direla”.

LEA-ARTIBAI

Hileta zerbitzuak - Beilatokia

MUTRIKU Tel.: 943 60 41 20

ONDARROA: Arta Bide, 24 - Tel.: 946 830 960
Mug: 659 879 268

Uzuri
RPS 183/12

ELGOIBAR - DEBA

optika audio

DEBA, Ostolaza 7 - Tel. 943 19 21 92
ELGOIBAR, San Frantzisko 21 - Tel. 943740359

RECYSMART, IRAILEKO EMAITZAK

Mutrikuko Udalak eta Debarrenako Mankomunitateak lankidetzan ezarritako proiektuak honako datuak utzi dizkigu irailean: 126 erabiltzailek guztira 3.336 ontzi arin birziklatu dituzte, hau da, 79 kilogramo. Ondorioz, 553 litro ur eta 166 kilogramo CO² aurreztu dira, hau da, 8 zuhaitzek xurgatzen dutenaren baliokidea.

Puntuazioari dagokionez, guztira 42 erabiltzaile sartu dira zoz-ketan. Honela, saridunak 206 punturekin Caridad Uranga, 102 punturekin Ioana Segura, 75 punturekin Itziar Egurbide, 54 punturekin Maripi Burgaña eta 38 punturekin Maite Uranga izan dira. Saridun bakoitzak Bertan merkatarik elkarteko establezimenduetan erabiltzeko 20 €ko bonua tokatu zaio.

Proiektuan parte hartzen duten herritar guztiei eskerrak emanda, herritar guztiak animatu nahi dira berziklatzera. Hondakinak modu egokian sailkatuta ingurugiroak eskertuko digulako.

UDAZKENEKO ZOZKETA

BERTAN Merkatarik elkartek «Udazkeneko zozketa» kanpaina antolatu zuen irailean, herritarrek erosketak herrian egin ditzaten bultzatzeko. Iraileko bigarren hamabostaldian egindako erosketak eskertzeko jasotako boletoen artean zozketa egin zen eta 1.000 euro banatu ziren saritan, Elkarteko establezimenduetan trukatzeko bonotan. BERTAN elkartekideek irabazleei zorionak, kanpainen parte hartu duten bezero guztiei eskerrak eman nahi dizkiete eta, baita ere, eguneroko erosketak herrian bertan egiten dituzten herritarrei, horretan jarraitzeko animatuta. Denon artean egiten dugulako herria.

Irabazleak: Agustín Larrañaga, Javier Gabilondo, Jose Ignacio Eizagirre (argazkian), Miren Beristain (Unai Lekube argazkian), Esti Azkue (Aritz Arruabarrena argazkian) eta Ainhoa Goikoetxea (argazkian).

GALLASTEGI ETA ARRUTI EUSKAL SELEKZIOAN

Eibar Rugby Taldean aritzen diren Lea Gallastegi eta Gorka Arruti mutrikuarrek maila bikaina erakutsi eta denboraldi berriari hasiera eman diote. Gallastegik Euskal Selekzioarekin jokatu zuen Kataluniaren aurkako partidua. Hain zuzen ere, estatuko Selekzio Autonomikoen arteko Txapelketan (CESA) hamasei urte azpikoen lehen jardunaldian. Euskal Selekzioak Katalunia menderatu zuen bi punturen aldearekin partidua estu baten ostean. Alegia, emaitzek horrela erakusten dute. Lea-k berrogeita hamar minutuz jokatu zuen zelaian. Bestalde, Gorka Arruti Euskal Selekziotik deitua izan da hamabost urte azpikoen entrenamenduetara joateko. Bi jokalaria Mutriku Rugby Taldean eman zioten kirol ibilbideari hasiera.

KALAPUTXI
Mutrikuko Herri-aldizkaria

www.kalaputxi.eus

aldizkaria@kalaputxi.eus

635 74 83 93

RAFA URANGA

Euskal Herriko Maxiclasico txapelketako hirugarren proba ospatu zen urriaren 13an Tarragonako Calafat zirkuituan. Bertan Katalunyako txapelketa jokatu zen, eta Euskal Herriko txapelketarako puntuagarria ere izan zen. Guztira 17 pilotuk hartu zuten parte eta horietako bat, Mutrikuko gidaria. Igandean jokatu zen lasterketa, gidari mutrikuarra, entrenamendu on batzuk egin ondoren, zazpigarren postuan sailkatu zen lasterketarako, Euskal Herriko txapelketarako bere aurkaria den Jordi Espuña kataluniarra zortzigarren izan zelarik. Arratsaldeko 15:30etan eman zioten hasiera lasterketari eta Mutrikuko Gidaria ondo baino hobeto irten ondoren bostgarren postuan jarri zen 12 biratara aurreikusita zegoen lasterketan. Azkenean, 12 birak egin ondoren, Rafa Uranga pilotuak seigarren postuan bukatu zuen, Euskal Herriko txapelketan lehen postuan. Orain, lasterketa bakarra faltan denean, lehen postuan jarri da txapelketan bigarrenari 5 puntuko aldea ateratzen diolarik. Txapelketa azaroaren 16an erabakiko da Nafarroako zirkuituan.

ORGANIKOAREN ZAKAR-POLTSAK

Merkatu plaza berritzeko obrek iraun duten bitartean hondakin organikoa jasotzeko zakar-poltsak ematen dituen makina bat geldik egon da, Beheko plazan kokatuta zegoena, hain zuzen ere. Merkatua berrituta berriz ireki denean, zakar-poltsak hartzeko makina ere martxan da berriz ere. Hortaz, Beheko plaza hurbilago duenak ez du izango Fondaberri aparkalekuan dagoen makinaraino joan beharrik. Aurrerantzean, Merkatu plazara sartzeko eskailera berrien behe aldean aurkituko dugu makina, eta betiko moduan emango digu poltsa-sorta Mankomunitateak emandako txartela erabiliz, hilean sorta bat emanda. Hilabeteetako eragozpenen ostean, jarrai dezagun birziklapenaren bidetik, zakarrak sailkatuz eta hondakin organikoak poltsa ekologikoetan jasotzen.

ABENDUAN, ABENDUROCK

Dagoeneko 20 urte beteko dira herriko musikari rockeroak edo rock-zaleak urteko produkzioaz herrian bertan gozatzeko antolatzen hasi zirela AbenduRock egitaraua. Urte horietan guztietan, herriko hainbat taldek eta hainbat musikaririk mutrikuarroi beren lanaren emaitza eskaini izan digute, baita kanpoko hainbat taldek ere. Horietako batzuk izena hartzeraino heldu dira, euskal irratietan tarte bat lortzeraino. Aurtengoan ere kanpokoak eta herrikoak izango ditugu abenduako asteburuetan beren doinuak Gaztetxean zabaltzen. Eta ohiturari jarraituz, musikazaleen artean oso estimatua den ekitaldia helduko da San Tomas eguneko gauean: MRKgaia.

abendurock

20
urte

ASTIGARRAGA ANAIK, S.L.U

ERAIKETAK

Tel.: 943 60 40 86 / 667 411 938

e-mail: astigarragamutriku@outlook.es

Txurruka Tteak., 28 behe - 20830 Mutriku (Gipuzkoa)

ELORRETA
ERAIKETAK · ERREFORMAK · IGELTSEITZA

Asier Lersundi 680 579 961

Kepa Martinez 617 842 004

San Agustin, 4B

MUTRIKU

Tel./Faxa 943 60 43 97

elorretaeraiketak@gmail.com

HITZALDI HUNKIGARRIA OROIMEN ASTEAN

Saturrararen Memoria Historikoa elkarteko kideek Oroimen Astea antolatu dute aurten ere: egitaru xumea, baina, hunkigarria aldi berean. Ekitaldien artean, azaroaren 9an Zabel Kultur etxeko aretoan hitzaldi berezia eman zuten. Oraingoan, Nikolasa Agirrezabalaga Amutxastegi mutrikuar gaztearen kalbarioa ezagutzeko parada izan dugu. Neska gaztea 1937ko apirilaren 5ean atxilotu-eta Ondarretako kartzelara eraman zuten Zaragozako Rafael Marinek bere aurkako salaketa egin zuelako. Ondoren, Zaragozako kartzelara eraman-eta azaroaren 24an epaiketa sumarisimoa egin zioten: heriotz zigorra sententzia jasotzen du. Mutrikuarra 1937ko abenduaren 13an fusilatu zuten, Zaragozan, Torrero hilerriko hormaren kontra. Horrela, eta beste askoren hiistoriak ahazturan geratu ez daitezen, urtero hainbat ekitaldi prestatzen ditu Saturrararen elkarteak. Hasiera azaroaren 4an eman zioten; Mutrikuarrak eta Gerra zibila erakustaldiarekin. Bertan, Euzkadiko gudontzian ibili ziren gudarien argazkiak eta horien historia ezagutzeko aukera izan dugu. Eta, asteari bukaera emateko Saturrararen sarreran, garai batean emakumeen eta haurtxoen kartzela izan zen gunean Angeles Florez Peon «Maricuela» omendu zuten. Ekitaldi xumea bezain ederra oroimen asteari bukaera emateko.

LUKI MAIDAGAN GOGOAN

Luki Maidagan Aierdi artista mutrikuarra zendu ondoren familiak jasotako artelan bilduma eskerga erakusgai egon da Elgoibarko kultur etxeko erakusketa gelan. Hainbat izan dira beratar joandako mutrikuarrak. Batzuek ezagutzen zuten Lukiren obra, eta beste batzuek harrituraz deskubritu dute bere artista sena, aita Luciorengandik jasotakoa.

Mutrikuko Arte Tailerrean zein modu autodidaktan lan eginez eremu intimoenetik eta testuinguru sozio-politikotik eratorritako gertaeren erritmora garatzen joan zen Lukiren obra; kritikoa, sentikorra, gogorra, goxoa, gordina. Munduko desberdintasun sozialekin, presoekin, potentzia handien zapalkuntzarekin, Palestinarekin, sufritzen zuen, eta tristura eta sumindura nahasketa hori bere obrara transmititu zen. Ehun piezatik gorako oinordetza artistikoa utzi du bere ibilbideak, non teknika ezberdinekin egindako pintura-lanak eta modelatutako eskulturak, batzuk brontzezkoak, aurkitu daitezkeen.

Maidagan-Aierdi familiak erakusketa solidarioa bitartez bere Luki maitea omentzea eta gogoratzea nahi izan du, bere nortasunaren eta sentiberatasunaren alderdi ezezagun eta ederra erakutsiz eta partekatuz. Erakusketak obra osoaren aukeraketa bat eskaintzen du, Lukiren psikea arakatzea ahalbidetzen duena: «ikusten dudana margotzen dut, miresten dudana margotzen dut, sentitzen dudana eta hunkitzen nauena margotzen dut, asaldatzen nauena margotzen dut». Erakusketako obrak dohaintza baten truke eskuratu ahal izan dira. Bildutako guztia Palestinaren eta presoaren alde lanean diharduten ongintzako erakundeei emango zaie dohaintzan, Lukiren pentsamenduan eta konpromisoan oinarrituta.

Familia oso pozik agertu da bi helburuak lortu direlako; batetik, Luki omentzeko eta gogoratzeko espazio ezin hobea sortzea eta bere alde eder hau jendearekin partekatzea maitasun osoz, eta, bestetik, bere obrari bigarren bizitza oparo bat ematea dohaintza baten truke, Lukiren konpromiso eta pentsamenduan oinarrituz ongintzako erakundeei dohaintzan emateko obren truke eskuraturiko dirua.

MUTRIKUKO TANATORIOA

Iriagirre z/g

Tel.: 646 351 352 - 943 60 47 78
943 20 10 95 (24 ordu)

Albia

EHORZKETA ZERBITZUAK

Kalbaixo

JATETXEA

Laranga Auzoa
Tel. 943 60 32 56
kalbaixo@gmail.com
MUTRIKU - Gipuzkoa

WHIPLASH

Geure buruari exijitzea nahitaezkoa da, zerbait lortu nahi bada. Disziplina eta talentuaz baliatuta, beste inork ezin digu esan noraino heldu ahal garen. Norberak jartzen du norberaren gailurra. Geure buruari ipinitako presioak, ordea, pisu handia izan dezake.

Whiplash filmak mutil gazte bat aurkezten digu, baterijole on bat izateko bere bidean. Hala, musika irakasle bat mutilak barruan duen onena lortzen saiatuko da. Ohiz kanpoko talentu hori ateratzeko irakasleak erabilitako teknikak tentsio ikaragarria sorraziko du, bere tempo-ra betiere.

Bizitza honetan gauza jakin bat izan nahi izanez gero, hori lortzeko lan egin behar da. Unea iristean, barruko dana emateko prest egoteko. Baina, ailegatzen zaren tokira ailegatzen zarela, ez ahaztu horrainoko bidearekin disfrutatzea.

*Hizkuntza honetan ez dago esaldi kaltegarriagorik
«lan bikaina» baiño*

FITXA TEKNIKO

Gidoia eta Zuzendaritza: Damien Chazelle

Aktoreak: Miles Teller, JK Simmons, Melissa Benoist

Argazkilaritza: Sharone Meir

Musika: Justin Hurwitz

Urtea: 2014 **Iraupena:** 103 min.

Printzak begietan

Iratxe Ormatza Imatz

XX. mendea, Bilbo. Hamar hamarkada, hamar emakume, hamar istorio. Askotarikoak dira azken hamarkadan bizi izandako gertaera eta aldaketak. Iraultzak, euskararen zapalkuntza, gartzelak, txabolak, errepresioa, euskal giroaren gorakada, maitasuna; eta horiek guztiak harilkatzeko idazleak kontatzen dituen emakumeen istorioak.

Emakume bakoitzaren istorioan garaiko giro sozial zein politikoa ederki islatzea lortu du Ormatzak, irakurlea garaiko egoeran kokaraziz. Urteetan zehar emandako egoeren aldaketak islatzen dira liburuan, baina betiere emakume izatearen posiziotik bizipenak nolakoak diren kontatuta. Badaude pasarteak zeinetan modu latz eta gordinean azaltzen diren egoera

horiek, eta hori beharrezkoa dela iruditu zait irakurleari garai hartan bizi zituzten sentsazioak transmititzeko.

Irakurketa erraza da, baina baita berezia ere. Gure aurrekoek bizi izan zituztenak ez ahazteko beharrezkoa da haien historia kontatzea, soilik horrela ulertuko baitugu gaur egungo munduan gure posizioa zein den, nola lortu den, eta daukagunarekin zer lortu nahi den.

Gainera, Lotuneren baitako solasaldi-etan, azaroaren 28an, Iratxe Ormatza Imatz izango dugu Mutriku Zabil Kultur Etxean, arratsaldeko 18:00etan hasiko den liburu-aurrezpenetan eta solasaldian. Aukera paregabea liburuaren inguruan idazlearekin berarekin hitz egiteko.

Uma Ulazia Zubeldia

Euskal Herriko greba feministak

Lisipe bildumaren baitan Susa argitaletxeak «Euskal herriko Greba Feministak. Diskurtsoaren analisia feminismo materialetik» liburuak kaleratu du Umak. Izenburu potoloa nolanahi ere. Gaiari buruz hitz egiteko bildu gara berarekin.

Uma Ulazia Zubeldia

Laburtzea zaila izango da, baina liburuaren aurkezpen bat...

Politika Zientziak eta Kudeaketa Publikoa gradua ikasi nuen, eta ikasketen amaieran lan bat egin behar izaten da, gaia norberak hautatuta. Une hartan Euskal Herriko *Gazte Feministak*-eko kideok, mugimendu feministako bestelako eragile batzuekin batera, zaintzaren inguruan ari ginen diskurtsoa sortzen, 2023ko greba orokorraren atarian. Hala, graduan egin behar nuen lan hau militatzen nuen esparru politikoan baliagarri izateko idatzi nuen: emakume eta gizontasunaren, heterosexualitatearen, zaintzaren eta estatuaren inguruko diskurtsoak fintzeko eta guk

geuk nola erabiltzen genituen ikertzeko. Tutoreak proposatu zidan lan akademiko hau liburu bihurtzeko. Eta horretan jardun dut iazko irailetik aurtengo apirila bitartean, testua berrikusi, militantekideekin kontrastatu, iritziak jaso, testua findu...

Borroka Feministaren historia edo...

Euskal Herrian 70. eta 80. hamarkadetan hasi zen antolatzen mugimendu feminista autonomoa. Baina, behin XXI. mendean sarturik, 2008ko krisi finantziarioak eztanda egin ondoren eta 2014an hedatzen hasi zen mundu mailako laugarren olatu feministaren testuinguruan ulertu behar ditugu aztertu ditudan grebak. Izan ere, hala iritsi zen 2018ko mundu mailako greba, 2019ak jarraitu ziolarik Euskal Herrian, eta ondoren 2023koa, pandemiak markatuta.

Zuei irakurrita dut zaintza lanak beti neska gazteetan ematen direla...

Emakume izateagatik zaintza lanak inposatu egiten dira, zaintza lanak prekarizazioak definitzen dituelarik. Adinaren arabera forma ezberdin bat hartuko du inposaketa honek eta nik, gazte mugimenduan dihardudan heinean, gazte gisa zaintzaren zein inposaketa modu eta zein prekariedade diferentzial pairatzen dugun politizatu eta salatzen dut militantzia eremuan.

Ordea, liburuan ez naiz gatzetasunean zentratzen. Modu orokorrago batean jasotzen ditut hausnarketa hauek, emakumeen zapalkuntza lan ordainduaren nahiz ez ordainduaren (familiarren) esparruan nola ematen den aztertuz.

Eraginkorrak izan ziren zuk aztertzen dituzun greba horiek? Zer sentsazio geratu zaizue horren inguruan?

Nik defendatzen dudana da 2019ko grebak balio balio izan zuela bereziki kultura aldaketa bat emateko. Utopia berriak planteatzeko, posible denaren eremua zabalduz eta borrokek aktibatu eta erradikalizatuz. Adibide gisa, emakume, bollera eta transak izan ginen grebaren subjektu, eta horrek grebaren iruditegia bera hausten du, modu ez mistoan antolatzeko zilegitasuna jarriz mahai gainean.

Nik defenditzen dudana bada hegemonia edo «zentzu komun»

ARRIETA
AUTOZERBITZUA

Aliprox

J.M. Altzibar etorbidea · 943 60 31 01

APALLU
ITURGINTZA

Telf.: 600 316 381 - 943 02 98 61
San Agustín,3 - Mutriku

apallu@apallu.es

www.apallu.es

“haserreak balio diezagula aktibaziorako, elkartasunerako eta borrokarako

berri bat finkatzeko prozesuaren parte izan zela 2019ko greba, ezinbestekoa dena estatu eta sistema berri bat eraiki nahi badugu.

2023ko grebak, aldiz, negoziazioa ahalbidetzeko panorama bat ireki zuen. Mugimendu Feministak sindikatuen estrategia klasikoa bere eginez, kapitalarekin eta estatuarekin bizi baldintza duinak negoziatzeko estrategiaren alde egin zuen. Aukera eman du, adibidez, ehungintzako enpresetan ratioak jaitsi edo soldatak igotzeko borrokak aktibatu eta irabazteko. Dena den, Eusko Jaurlaritzarekin eta Nafarroako Gobernuarekin zuzenean negoziatzeko mahai intersektorial bat eskatu genuen grebaren biharamunean, eta bi gobernuek entzungor egiten jarraitzen dute.

Etorkizunari nola begiratzen diozue?

Iluna eta krudela da ikusten ari garen mundu hau, bai Euskal Herrian bertan, bai Euskal Herritik kanpo. Palestinan genozidio bat ematen ari da... Ultraeskuinaren gorakadaren eta faxismoaren hedapenaren unean gaude... Prekarietatea, transfobia, feminizidioak, mugetako hilketak... Krudeltasuna eta iluntasun horretan edo, uste dut inportantea dela egoera honek ez eramatea blokeo batera. «Ez dago zer eginik», edo «bakoitzak egin dezala ahal duena mundua amaitu bitartean» logikei aurre egin behar diegu, nahitaez. Izan ere, ezinezkoa da «salbazio indibiduala», garaipen indibidualak efimeroak bezain nobrekoiak dira beti. Horren guztiaren aurrean, haserreak balio diezagula aktibaziorako, kolektibotasunerako, elkartasunerako eta borrokarako.

Uma, liburuaren aurkezpenaren egunean.

ospakizunak, bazkariak, bataioak, eguneko menua...

SAN JUAN JATETXEA

Mutriku-Deba errepidea, Laranga auzoa
Tel.: 943603167 (jaketxekoa)

Camping **Galdona**

JATETXE ETA ERRETEGIA
Galdona Baserria

eguneko menua
daukagu

Tel. 943 60 35 09 MUTRIKU

Zaldi-bihorrak, esanak eta izanak

Lehenago mutrikuarrek zaldixak eta bihorrak ez zituen erabiltzen pasiatzeko edo kirola egitzeko; izan ere bazakizen animalia aproposak zirala lan jakin batzuetarako: batetik bestera ibiltzeko, solo-lanetarako... Gaiñera, beuren buztaneko illiekin sokak eta arrantzarako aparituak egin zeikezen.

Gaur egun gaixuak ospitalera eruateko anbulantziak erabiltzen dira. Sasoi baten ez zauan holakorik. Don Iñazio medikua, esaterako, edonoiz ikusi zeiken zaldi gaiñian Mutrikuko azken baserriarriñoko martxia hartuta. Ignacio Bereziartua Zulaika "Takolo" (1895-1971), goguan al daukazu mediku azpeitxiar haura? Askoz lehenago ere halaixe ibiltzen ziran medikuak. 1828ko abuztuaren 16an Roque Antonio de Egaña zirujaua hil zan, harek ere zaldixa erabiltzen zolan batetik bestera ibiltzeko.

Herriko abade batzuek ere, handik hona ibiltzeko, zaldixa eukitzen zeuen. 1775eko maiatzaren 7an Juan Jose de Acilona hil zan, Mutrikuko abadia. Haren ondasunen inbentarixua irakurritxa badakigu zaldixa euki zoana: *un freno con su pechera y tiracolo plateados, dos espuelas de metal, una silla de cavallo con sus pistolas y extrivos dobles de palo y fierro...*

Taxirik ez zauan sasoiari, zaldixak betetzen zolan lan hori. 1768. urtian Marcos de Muguerzak, Alfonso "el bidriero" izenekuaren zaldixa hartuta, Mutrikura misiuak ematera etorritako Lazcano predikatzailia Tolosako komendura eraman zolan bueltan. Udalak 40 errial ordaindu zizuen "taxistiari" eta zaldixaren jabari.

Ez da hain aspaldiko kontua. XX. mende hasieran, autobusik ez zan sasoiari, ahal zeuenek, zaldidun *landoian* egitzen zeuen Mutrikutik Debarako tartia.

1504. urtian Juan Ibañez de Meçetari ehun marabedi ordaindu zizuen Markiñarako jua-etorrixa egitxiarren, *servio el dicho Juan Ybañez un día con su caballo que fue a Marquina en busca de los carñeros*.

Mutrikun baziran burdi-bidiak, baiña herriko bide eta kamiño asko oiñezko eta zaldizkuentzat ziran. Holako bidiak sasixak hartuta egoten zirala-eta, 1576ko abuztuaren 9an, Udalak bidiak garbi eukitzeko agindua eman zolan, *mandaron que los dueños que tienen heredades atinentes a caminos publicos los linpien de manera que los de a pie y a caballo pasen libremente*. Agindua bete ezian, bi errialeko isuna.

Lanerako eta saltzeko

Astuak eta manduak bezelaixe zaldi-bihorrak baserri lanetarako ere erabilli izan dira. Zelaixak eta mendixak garbitzeko, konparaziotarako, aproposak ziran ahuntzak eta bihorrak. Piñu-landarak sartzeko asmua zauanian, aurretik bihor taldiak botatzen zitxuen mendira.

Bestelako lanetarako *kollaria* jartzen zizuen kokotian, eta lepogaiñian, miñik ez hartzeko, *lepogaiñekua*; tripa azpitxik, berriz, narruzko *korreak* edo uhalak.

Lan asko egin zeikezen baserriko zaldi-bihorrek: plazakua eruan kalera, bedarra ibilli batetik bestera... Olaberrietako Erdikua baserrixan, gogua daukate oraindik, sasoi baten etxeko tejabanen bazala *zaldi bueltakua* izeneko toki bat, eta aldamenian *zaldi askia*. Etxeko sagardaua egitzeko, sagarra txikitxu edo jo egin bihar izaten zan, eta lan hortarako ere zaldixak erabiltzen zitxuen,

matxakiari eragitzeko. Zaldixa bueltaka hastiaz batera, engranaje baten bitxartez, matxakia lanian hasten zan. Zaldixa egarritzen zanian hantxe zakan askia. Idixak eta pertsonak ere ibili izan ziran zeregin hortan.

Baserritar batzuek lanerako bakarrik ez, produkzioarako ere erabiltzen zitxuen bihorrak. Hori dala-eta Mutrikun bihorrak ziran nagusi. Sasoi baten zaldikume edo moxal pillua egoten zan Mizkiarrendi inguruan; gero, motxailiek edo ijitxuek moxalak erosten zizuen okelatarako-eta. Horrezaz gaiñera, ijitxuek ardixei, zaldixei eta astuei illia moztutzen zizuen.

Zaldixa arra da, baiña batzuek hitz horrekin *irendutako zaldixa* izentatzen deue. Irendu edo kapau gabekuari, berriz, *zaldi enterua* esaten dixue.

Lanerako, bihorrak eukitzen ziran gehixen bat; etxe batzuetan zaldi enteroren bat ere euki ahal zeuen, bihorrak iel zozenian *zalditzeko*. Aditz berezi hori erabiltzen da bihorrak umeske edo iel dozenian zaldixa bota edo bialtzen zakuenian. Gaiñerako ganauekin ere antzeko aditzak erabiltzen dira: *araitxu* (aharixak ardixa estali), *ixkotu* (ixkuak edo zezanak behixak estali), *akertu* (akerrak ahuntza estali), *apotu* (apuak edo txarri arrak emia estali)...

Baiña, ez pentsau Mutrikun zaldi asko egon danik. 1812. urtian 15 zaldi zozen Mutrikun (baitxa 43 idi eta 101 behi ere); konparazua egitzeko, urte berian, Deban 7 zaldi baiño ez zozen, baiña 94 idi eta 199 behi. Handik 127 urtera –1939. urtian– 18 zaldi zozen Mutrikun: Ibarren, Erdikuan, Jarlotzan, Etxeberrin, Arantzamendin, Gorixon... Kontuan hartu bihar degu artian Mendaroko Azpilgoeta auzua Mutriku zala.

San Jeronimo egunian, joko berezixa egiten zan Mijuan, soka batetik txintxilizka jarritxako paitxei lepua kentzia. Astuak ez zolan

Bihorra, buztan eta guzti.

balixo ez daukalako pausu egokixa. Hortarako zaldixak eta bihorrak ziran onak. Gogoratu daigun, hiru pausu edo martxatan ibilli leikezela zaldixak: *oiñez*, *trotian* eta *laukuan* edo *galapan*.

Arrantzarako zurdak

Arrantzarako pitxia nagusitu aurretik zaldixen buztaneko illia erabiltzen zan aparijuak egitxeko. *Zurdia* esaten zake ille horri, bai buztanekuari, bai eta lepogaiñekuari ere. Mutrikun, kalerik kale, kastillanuk ibiltzen ziran buztaneko ille harek saltzen. Arrantzaliek lau-bost ille hartu eta bihurritxu edo trentzau egitxen zitxuen. Gero, muturretik hurrengo zatixari lotzen zakon korapillua edo *laskia* eginda. Mutrikun *treitxak* esaten zakuen zaldi-zurda harei; Ondarruan, berriz, holako aparijuei *esku-zurdak* esaten zixuen.

Baserritxar baten ahotik jakin det, plazakua saltzera juanda, lotuta lagatako zaldi edo bihorrari, iñoiz edo behin, batere baimenik eskatu gabe, buztana moztu izan zixuela bati baiño gehixori. Itxura danez, arrantzalaren batek debalde nahi zoan aparijuak egitxeko jenerua. Markia da gero, zela moldatuko ziran animalixa koitxau harek eulixak uxatzeko?

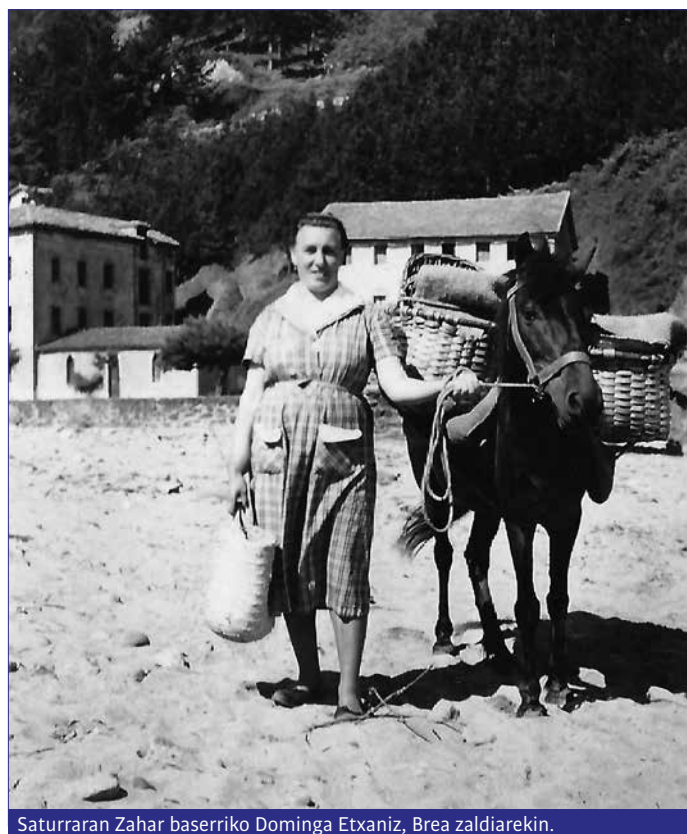
Baserritxarrek ere erabilli izan ditzue zaldi-zurdak. Batetik sokak egitxeko; *zurdia* esaten zakon soka latz hari, eta gehixen bat ganaduei (behi eta idixei) buztarrixan jartzen zakuen ardi narrua lotzeko erabiltzen zan. Bestetik, eskobak egitxeko ere erabiltzen ziran zurdak. Behia egurrezkua bazan eta lustria edo brillua baldin bazauan, gaur egun eskoboa erabiltzen dan bezela, sasoi baten zurdiekin egindako eskobia erabiltzen zan.

Kaballuak eta esaerak

Teillatuetako egur oker batzuei *kaballuak* esaten zakue. Haritezkuak izaten ziran, eta altura diferentia libratzeko erabiltzen ziran. Goierri aldian *asto-zaldiak* esaten zakue.

Kaballo ezizena ere bado Mutrikun. Pedro Arrizabalaga Agirregomezkorta (1901-1978) zana gaztetan Kalenian eta Andra Txikixanian ibiltzen zan lagunekin. Batian edo bestian posturia egin zoan behin: baietz atun osua jan! Batek esan ei zion “*zer zera, kaballua holaixe jateko?*”. Irabazi egin zoan gaiñera: posturia eta ezizena, bixak. Harrezkero *Kaballonekuak* dira bere famelixakuak.

Zaldixak gai hartuta esaera bat baiño gehixo entzun degu

Saturran Zahar baserriko Dominga Etxaniz, Brea zaldiarekin.

Mutrikun:

- 1.- *Astori (nahi) ez eta zaldidunik aillatu ez.*
- 2.- *Ehun zaldik berrehun potro.*
- 3.- *Trotian dijuan zaldixa ez da ezagutzen.* Itxura dotoria bai, baiña euki leike akatsa edo fallua.
- 4.- *Hesixak hiru urte, txakurrak hiru hesialdi, zaldixak hiru txakurraldi eta gizonak hiru zaldialdi.*
- 5.- *Zaldi zaharrak trote, zer ote? Otiak mendian bote.*

Izena eta izana

Latiñez *equus* esaten zakon zaldixari, femeninuan *equa* ‘bihorra’; hortik sortu zan erderazko *yegua*. Erderaz, hitz kultu batzuen oiñarrixan dago forma zaharra: *equitación*, *ecuestre*... Latiñez bazauan bigarren hitz bat zaldixa izentatzeko: *caballus*. Baiña, hitz horrek beste esanahi bat zakan: lanerako zaldixa.

Mutrikuko zaldixen salerosketa kontratu batzuk aztertu ditzugu eta hor *caballo*, *rocín* eta, kasu bakar baten, *quartago* hitzak agertzen zakuz.

Lehelenguaren esanahixa garbi dago: zaldixa. Bigarrenak, ze esan nahi deu? Zamarixa edo lanerako zaldixa. Sebastian de Covarrubiasen “*Tesoro de la lengua castellana*” (1611) liburuan ederki definitzen deu: *rocín es el potro que o por no tener edad, o estar maltratado, o no ser de buena raza, no llegó a merecer el nombre de cavallo*. Horregaitxik eman zion *Rocinante* izena Cervantesek On Kixoteren zaldixari. *Quartago* hitzak neurri txikiko zaldixa esan nahi deu, pottoka esaterako.

Salmentak

Aspaldiko salerosketa kontratuetan saltzaillia eta erostaillia agertiaz gaiñera, beste hiru datu agertzen dira: zaldixaren ezau-garrixak (koloria eta aparejuak), prezia eta ordaintzeko epiak.

Adibide bat emango degu: 1528ko martixaren 29xan Lete baserrikuek zaldi bat erosi zixuen Juan de Yradiçabaleteri, *un roçin de alvarda de color castaño*. Prezia: urrezko 4 dukat eta erdi. Ordaintzeko epi: Natibitxate eguna.

Zaldixak kolore asko euki zeikezen orduan: *perto* (1530, *preto* edo *prieto* ‘oso iluna, ixa beltza’), *barçino* (1538 ‘zurixa eta nabarra’), *castaño* (1528-1559), *castaño claro* (1540, 1545), *castaño claro o frontino* (1543), *castaño entre colores* (1557), *morçillo* (1543, 1557 ‘beltza eta gorrixkara’), *blanco* (1544), *un caballo color que dizen obero frontino* (1544, ‘arrautziaren edo melokotoiaren kolorekua’), *ruçio* (1560, 1607, ‘nabar argixa eta urdiña’), *rodado* (1560, ‘zurixa orban beltzekin’), *negro cerrado* (1561), *bermejo* (1582, ‘gorrixkara’) eta *vayo* (1610, ‘zuri horixkara’).

Ezaugarriak: *roçin de albarda* (1528-1538), *roçin de silla* (1544), *roçin de basto con su silla e freno* (1560), *roçin con su basto e aparejo* (1582), *roçin de basta* (1557, 1559); *caballo* (1538-1557), *caballo calçado de manos e pies, ensillado y enfrenado* (1544), *caballo con su silla e freno* (1557), *quartago* (1557 ‘neurri txikiko zaldixa’).

Preziuak: lanerako zaldixen kasuan (*roçin*) 4 dukat eta erditxik 14 dukat bitxartian, zaldixak (*caballo*) 14 eta 28 dukat bitxartian, eta zaldi txikixak (*quartago*) 17 dukat.

Ordaintzeko modua: kasu gehixenetan ordainketa bakarra egitxen zan, batzuetan bi epetan ordaintzen zan, eta gitxitan agertzen zaku hiru zatitxan ordaintzia. Zaldixa ordaintzeko egun seiñalatuak adosten ziran kontratuetan, gehixen errepikatzen dana Natibitxate eguna da; beste egun batzuk: aratustiak, Biztuera eguna, San Juan eguna, Madalen eguna, abuztuko amabirjiña, irailleko amabirjina eta San Migel.

Amaitzeko azken datu bat: 1884. urtian Marcial de Aguirrek Cosme Damian Txurrukaren estatua ezaguna landu zoan Donostian. Abenduan, sei zaldik tiratutako burdixan ekarri zeuen Mutrikura.

Josu Larrañaga Arrieta

MRT

Mutriku Rugby Taldea

Senior mailako kideei deia

Pasea atzera eginez aurrerantz doaz Mutriku Rugby Taldeko (MRT) jokalariek gazteak. Hamar urtetan errugbian jokatu ondoren etenaldia izan bazuten ere, jada, martxan dira berriro. Eta senior mailan jokatzeko Mutriku inguruko herrietan deia zabaldu dute. Guztiaren berri illaun Gallastegi errugbi jokariak eman digu.

Illau Gallastegi Aldalur (2005) Mutriku bizi den errugbi-zaleak txikitatiko jaso ditu kirol honen balioak. Errugbizale amorratuak ditu familian; osaba batek Getxon entrenatzaile lanetan dihardu, eta bestea Durangoko zuzendaritzan sartuta dago. Egun, Leioan soziologia ikasketak burutzen ari den bitartean, berak ere Getxo Rugby Taldean entrenatzen du. Izan ere, ikasketak direla-eta herritik irtetea ez zuen kirol honekin daukan harremana eten nahi. Eta, hori da hain zuzen ere arrazoiak bat Mutriku senior taldea martxan jartzeko. Gallastegi Mutriku Rugby Taldeko (MRT) jokalariek ohia da, eta errugbian jarraitzea amesten du taldekideek bezala.

Etenaldi laburraren ostean gogoz zatozte berriro...

Mutriku taldeko errugbilari ohiak gara. Ikasketak medio bakoitzak bide ezberdin bat hartu behar izan zuen, eta taldea apurka-apurka indarra galtzen joan zen. Baina, nik bezala beste taldekideek ere kirol honen beharra sentitzen dugu. Nahiz eta unibertsitatean egon entrenatzen jarraitzeko beharra sentitu dut, asko eman baitit kirol honek. Hori horrela, udan Amets Lekube taldekide ohiarekin hitz egin eta aurrera egin behar genuela erabaki genuen. Lehendabizi jokariak lortzea adostu genuen. Horretarako Aillutz Basurkorekin jarri nintzen kontaktuan. Azken batean, taldean izan ginen guztiei mezua zabaldu eta bilera bat egitea proposena litzatekeela pentsatu genuen. Horrela, senior mailako whatsapp taldea eratu genuen, eta afari bat egiteko gelditu ginen. Bertan, gure ideia komentatu eta taldekideak prest zeudela ohartu ginen.

Beraz, taldea aurrera doa...

Bai, momentuz hamar bat jokalariek gaude; guztiok gogotsu aurrera egiteko. Hori horrela izanik, MRT-ko zuzendaritzarekin bildu ginen gure asmoen berri haiei emateko. Bilera hori urrian izan zen. Badakigu, benjamin eta alebin mailako taldeak martxan daudela, baina, senior taldearen beharra sentitzen dugu. Ume eta gazte horiek herrian erudia eta jarraipena

behar dute: merezi dutela esango nuke. Eta guk hori nahi dugu; gure herriko umeentzat eredu izan nahi dugu, guretzat aurreko beteranoak izan ziren bezala, jokatzeko ikusi ez bagenituen ere izugarritzko gogoak transmititu ziguten eta. Hori horrela, herrian ez ezik informazioa gure inguruko herrietan ere zabaltzen gabilta: Ondarru, Berrixtu, ... Denak izango dira ongi etorriak. Errugbi ekipo bat ez da jokalariz osatuta dagoen taldea, atzean lanean dauden guztiak dira ekipoa osatzen dutenak; hirugarren denbora prestatzen dutenak, botileroak, direktibakoak, ... Kanpoko jokalariek batzuen berri izan dugu jada, eta pozik gaude.

Eta, noiz lehenengo partidua?

Esan bezala, urrian egin genuen lehen bilera. Momentuz hamar jokalariek gaude, eta abendutik otsailera bitartean falta zaizkigunak biltzea espero dugu. Ekainean gustatuko litzazuke lehen lagunarteko partidua jokatzeko. Horretarako, pixkanaka-pixkanaka entrenatzen hasiko gara. Agian, gauden jokariak hasiko gara horretan, eta ikusiko dugu nola doan guztia. Presarik gabe, lehendabizi taldea eratu nahi dugu eta gero gerokoak. Talde gaztea izango gara, ordea, ateak irekita ditugu gerturatu nahi duten guztientzat; denetarik beharko dugu.

Zer eskaintzen dizue errugbiak?

"Errugbiak dana emozta". Entrenamenduetan konstantzia mantentzea, hirugarren denborak egitea, oso garrantzitsua da niretzat errugbia. Egun, Getxoko taldean entrenatzen dut eta postu ezberdinak frogatu ditut. Bai, aurrelari, talonatzailerak, ala, zentrala, baina, gustukoena flanker (sei edo zazpi zenbakiarekin jokatzeko duten postua) edota zentro postuak ditut; bertan ikusten dut hobekien neure burua, agian, daukadan paseagatik eta potentziagatik. Askok ikasten nago Getxo taldean eta hori guztia Mutrikura ekartzea gustatuko litzaidake.

Nola izan ziren zuen hasiera haiek?

Zortzi bat urterekin hasi ginen, eta hasierako saioak kiroldegian egiten genituen; errugbi-tag modalitatea egiten genuen. Taldea eratzeke, Eibar taldearekin elkartzen ginen, baita Zarautzekoekin eta azkenetara Arrasatekoekin. Guzti horretatik ere asko ikasi dugu eta lagunarte bikaina egin dugu. Hainbat entrenatzaile izan ditugu ibilbide horretan: Iban, Oier, Kristina, Mikel, Gorka, Asier, Igotz,... ezin izango nituzke guztiak aipatu, ordea, bai esan dezaket guztiengandik ikasi dugula. Partidez gain topaketak ere burutzen genituen; hondartzan beteranoen aurkako partidua; denboraldi bukaeran Paintball-ean jolastu; bidaiak lagunarteko ekintzak burutzeko. Urte baten Baztango lagunartekoa jolasteko Lekarozen pasatu genuen astebukaera. Garai haien oroitzapen politak ditut.

Zure ibilbidea nola deskribatuko zenuke?

Azken batean nik Mutriku bizi izan dut errugbia, eta ezin izango nuke Mutriku errugbirik gabe imajinatu. Momentuan Getxon nago entrenatzen eta asko ikasten nago, baina, hori guztia herrira ekarri nahi dut. Eta aurrerantzean kirol hau praktikatu ezin badut ere, ziur nago entrenatzaile bada ere arituko naizela.

MRT-ren lehen urratsak...

Mutriku Rugby Taldearen lehen batzarra 1984ko abenduaren 24an egin zuten gaur egun Goitibehera izenez ezagutzen dugun taberna kokatzen den lekuan. Bertan, hamabost bat lagun elkartu ziren asmo eta ilusio biziz. Horien artean genituen Jesus Mari Zubikarai, Alberto Yurrita eta Iñaki Mujika. Gipuzkoako Rugby Federazioan izena emateko urratsak ematen hasi ziren. Eta, lehen entrenamendua urtea hasi bezain azkar burutu zuten, eguraldi petral eta hotzarekin, hain zuzen ere 1985eko errege egunean. Horiek izan ziren MRT-ri hasiera eman ziotenak. Hasierako partidak Zarauzko Asti zelaian jokatu behar izan zituzten, baina, urteen poderioz,

zazpi bat urte ondoren, Ondabarroko Rugby zelai munizipalean aurrera egitea lortu zuten, lehenago zabortegia izan zen gunean. Talde hark Gipuzkoako kopa irabaztea ere lortu zuen jubentil mailan, eta senior mailan azpi-txapeldun geratu ziren 1995ean.

Hasiera haietan Jesus Mari Zubikarai izan zuten gidari, izan ere, bera izan zen MRT-ren ordezkari eta fundatzailea. Harrezkero, Zubikaraiak taldekideen esker ona eta maitasuna jaso izan du, gure herrira errugbi-zaletasuna ekarri baitzuen, eta gazte haiekin familia bat osatzeko gaitasuna izan baitzuen.

Arrakasta izan zuen kirol honek herrian, eta gure mugetatik kanpora eraman zuen Mutriku herriaren izena. Orduan, taldea desagertu bazen ere, oroitzapenak iltzatuta zituzten gazte mutrikuar eta ondarrutar haiek, eta, heldutasunera iritsi zirenean beraien seme-alabentzako errugbia nahi zuten. Berrir, urte asko pasa ondoren, taldekideak elkartu eta MRT abian jartzea erabaki zuten. Eta bai lortu ere! Ilusioz berriro ere zerbait piztu zitzairen barrenean eta martxan jarri ziren gogoz.

2014an bildu eta eman zioten hasiera. 2016ko martxoaren 13an jada gaztetxoaren taldea martxan zuten. Guztira berrogei bat ume entrenatzen hasi ziren kategoria ezberdinetan. Gehienak benjamin mailako haurrak ziren.

2017ko ekainaren 3an omenaldia egin zitzaion Jesus Mari Zubikarai MRT-ren fundatzaile eta entrenatzaile izan zenari. Mikel Deuna zelaian bildu ziren jokalariek gazteak eta jokalariek ohia. Eta 2018ko omenaldian Baztan eta Ordiziko taldeak etorri ziren. 10 urte azpiko taldeek lehendabizi eta ondoren 12 urte azpiko eta 14 azpiko jokalariek nahasturik zelai osoan jokatu zuten.

Ligako partidu eta topaketez gain irteera bereziak ere egin zituzten ibilbide horretan. Aipatzekoa, Baztan taldekoekin egin zuten topaketa. Lekaroz herrian bildu ziren bi taldeetako jokalariek, entrenatzaile eta gurasoak. Errugbiaren gozatzeko tarteaz gain, herri kirolak egiteko aukera ere izan zuten ordukoan.

Eta, hara, gaur senior taldea osatu nahi duten gazte haiek dira bigarren aldi horetan hasi ziren umeak.

Beraz, norbait animatuz gero harremanetan jartzeko hemen bidea: mutrikurugbytaldea@gmail.com

Eskuz esku ibiltari

Zubiaga plazatxoa giblean utzita, abia gaitezen honakoan Erdiko Kalea ibilkatzu Txurruka Plazaren sarrera aldera. Etxearen zertzeladak ezagutzeaz gainera, balia dezagun egokiera, labur izanda ere, inguruaren historian murgil gaitezen. Esan dezagun Txurruka Plaza bezala izendatzen dugunak ondo-ondoan herri barrena eta kanpoaldea bereizten zuen atea zuela. Plaza, beraz, kanpoan kokatzen zen. 1909an jarri zitzaion gaur duen izena; Udalak, Cosme Damian Churruca herriko pertsonaia ezaguna eta sendi berekoa zen Evaristo Churruca ingeniaria herriko portua egin izanagatik, biak omentzeko xedez hartu zuen erabakia.

Ziurrenik askoz lehenagotik zetorren etxea izan arren, 1695eko abenduaren 21eko ezkontza hitzarmen batek jartzen digu etxearen nondik norakoaren hastapeneko ildoan. Hitzarmen horretan, Agustina Vidazabal alargunak eta ahizpa Luciak bi etxeren dohaintza egin zioten Mariana Echearekin ezkontzekoa zen haien seme eta iloba Agustini. Lehena, Barrenkalen sendiko oin-etxean ama eta izeba bizi zirena, eta bigarrena, berri, "...besteak, alde batean herriko atearen horma du, eta Pedro Cutuneguieta Illumberen etxea bestetik; bi etxeei dagozkien ondasunekin batera...". Jasotakoaren ordainetan, alabaina, haien zaintzaz eta artatzeaz arduratu beharko ziren. Ezkontza hartatik hiru seme-alaba izan zituzten. Agustín alargundu zenean

bigarren ezkontza, beste alaba bat ere izan zuen. XVIII. mendean hasiera hartan, Agustín Garduzak sortutako maileguak zirela-eta zorrak zituen. Haiek nolabait arintzen joan zitezen, 1716an Antonio Gaztañeta generalaren ordezkariarekin hitzarmen bat egin zuen, "...Generalaren aldetik beiloizko ehun dukatu eskura ordainduko zaizkio Antonio Garduzari; hark, aldiz, Antonio Gaztañetari alokairuan utziko dio etxea inolako errentarik ordaindu behar izan gabe, harik eta Agustín Garduzak ehun dukatuak itzul diezazkion arte...". 1727an, alabaina, Antonio Gaztañeta generalak eta Jacinta Urdinsu emazteak ordura arte lagapen moduan utzi zien etxea erosteko eskaintza egin zioten Garduzari. Mojen hipotekapean zegoenez, baimena eskatu behar izan zien saldu ahal izateko. Baiezkoa jasota, biharamunean, 1727ko irailaren 28an, alegia, "...Antonio Gaztañeta Iturribalzaga eta haren emaztea den Mª Jacinta Urdinsu jaun-andreei etxe bat saltzen diet; bi aldeetatik, Antonio Arechederreta eta haren emaztea Maria Cutuneguietaren etxea eta portalondoa ditu; goitik eta behetik, kaleak...". Etxea ez omen zegoen egoera batere onean, izan ere, mojen deskribapenaren arabera "...hura berehalakoan erortzeko zorian dago, eta orain Agustín Garduzak saldu nahi du etxea zor batzuk ordaintzeko...".

1736an, ordurako Generala hilda, emazteak etxea berreraikitze asmoa hartu zuen. Edonola ere, ezinbestekoa zuen etxeak haren segurtasunerako behar bezala finkatzea. Horrela, ondoan baina atearen kanpoaldera kokatzen zen etxearen jabeekin "...Pedro Ibarra eta haren emaztea Mª Esperanza San Casquet, Juan Bautista San Casquet zenaren alaba eta oinordekoena denarekin..." adostasunera heldu ziren beharrezkoak zituzten bost frontal haien etxearen horman txertatzeko. Trukean, "...eta horrelakoetan ohi den bezala, bakoitzagatik hamabost erreal ordainduz...". Urteetan gaztañetatarren jabetzan egon zen, eta, hala, 1788ko agiri baten eskutik dakigu Manuela Antonia izeneko alabari egokitu zitzaiola gurasoen testamentuan etxe horren jabetza. Hura Kantabriako Santoñara ezkondu zen hango semea zen Jose Francisco Casusorekin. Ondorengorik izan ez zutenez, elkar izendatu zuten beraien ondasunen oinordeko. Manuela hiltzean, bigarren ezkondu zen Casuso. Idatziz jaso zuen, ordea, bigarren emazteari usufruktuan uzten zizkiola ondasun guztiak; hura beste batekin ezkonduz gero, argi utzi zuen Mutrikuko ondasun multzoa eta sortzen zutena Santoñan eskola bat sustatzeko fundazio batera bideratuko zela. Casuso 1766an hil, eta haren alarguna bigarren ezkondu zen. Haren nahia betez, izendatutako Casusoren ordezkariak Mutrikura etorrita ondasunen jabetza hartu zuen. Honako ondasun hauek osatzen zuten gure herrian zuen multzo hura: Curpita Behekoa baserria, lursail batzuk eta "...baita Arriturriagako atearen ondoan dagoen etxea ere...". Portal ondoan zegoena, Portalondocoa izeneko, beraz. 1798ko abenduan enkantean jarri ziren. Hasieran ez omen zuen inork etxea erosteko asmorik agertu; handik gutxira, ordea, Ana Mª Andonaegui mutrikuarrak erakutsi zuen etxea eta txaradi sail bat erosteko xedea. Haren balioztapenak 6.919,17 erreal zirela eman arren, negoziazio baten bidez

«Portalondocoa» etxea

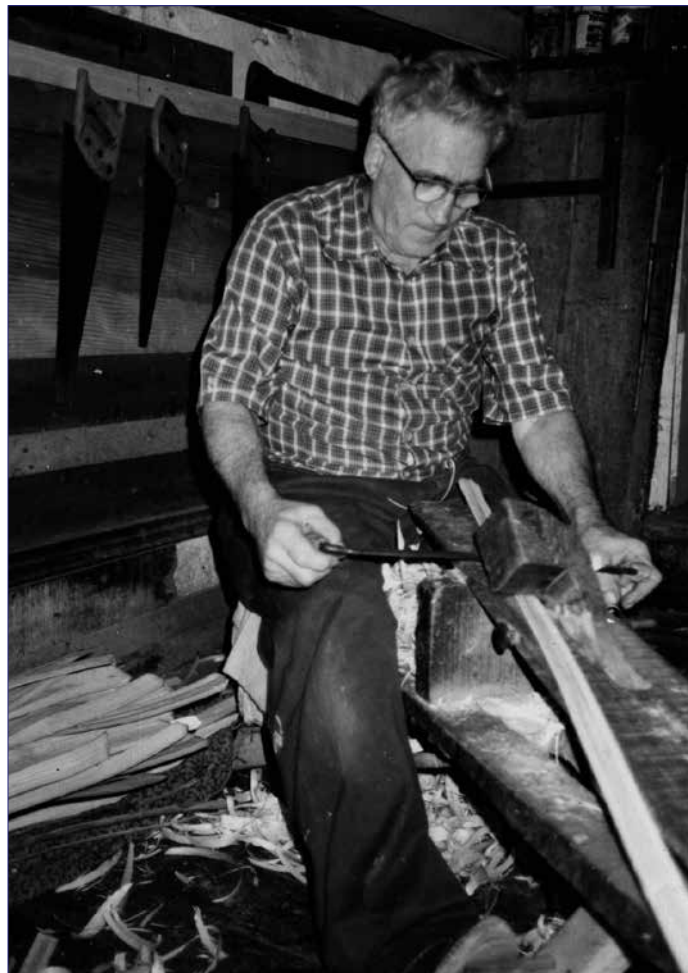
«Portalondocoa» etxea

azkenean 4.699 errealetan bereganatu zituen.

Etxea desagertutako ate nagusiaren ondoan kokatzen zela ikusirik, huts handirik gabe esan daiteke, beraz, izena hartzen zuen lekuak eskaini ziola. Ateari dagokionez, bestalde, antzinatek zetorren herriko harresiaren ate nagusia zen. Hura eta kanpoaldean zen plaza, berriz, Arriturriaga izenez ezagutzen ziren biak. Plaza hark, kanpoaldetik ondo-ondoan zuen Pietateko otoitz-lekua. 1825ean, eliza berria eraikitzeko lanetan, plaza handitzeko asmoa hartuta, ordurako mesede baino gehiago oztupo egiten omen zuen «Portala» kentzeko erabakia hartu zuen udalak. Urte hartako abenduan atera zuten enkantera haren eraisketa. Ateak arkua eta dorrea zituen, eta dorreak, hiru kanpai. Udal agintariak haietatik bi San Migueleko basilizari egingo zitzaion kanpandorre berrian eskegiko zirela erabaki zuten. Aitor Gonzalez Gato ikerlariak, bestalde, adierazten digu «Murallas de Gipuzkoa» liburuan gaur egun Udaletxearen aurrealdean nagusi den armarrria 1564an jarri zutela ate nagusi horretan eta han iraun zuela atea kendu zuten arte.

Itzul gaitezen berriro Ana Maria Andonaeguiengana. Dakigunez, Juan Baupista Andonaeguiarekin egon zen ezkondata eta ez omen zuten ondorengorik izan. Gauzak horrela, agidanez, Ana Mariak bere anaia gazteenaren semea, Juan Cipriano Andonaegui ilobari, eman zizkion ondasunak oinordetzan. Juan Ciprianok izan zituen bi alabetako bati, Mª Juanari, egokitu zitzaion gurasoen ondasunen banaketan Portalondocoa etxearen jabetza. Hura 1847an Ramon Veriztainekin ezkondu eta bost semearen ama izan zen. Mª Juana XX. mendearekin batera hil aurretik, testamentuan adierazi zuen Juan Ramon, Luis eta Nicasio semeen artean banatuko zela Portalondocoa etxearen jabetza. 1919ko abuztuan Nicasio hil, eta emazte durangarraren eskuetan geratu zen haren etxearen herena; hark, beranduago, Luisen seme-alabei utzi zien bere parte. Juan Ramon, berriz, testamenturik egin gabe hil zenez, Luisengana eskualdatu zen zuzenean haren zatia. Luis Veriztainek etxe osoaren jabetza bat egin nahian, bere bi seme-alabei haien herena erosi zien.

Luis Veriztain medikuak Portalondocoa etxea 1927ko urrian Catalina Urquidi Ezenarrori saltzea erabaki zuen 5.000 pezetaren truke. Hurrengo urtean, bien onerako, Catalinak eta Jose Mª Zubizarreta ondoko etxearen jabeak akordioa batera iritsi ziren: Catalinak ondoko etxeari onartzen zion argitasunerako eskubidea, eta konpromisoa hartu zuen, igotzekotan, ez zuela solairu bat baino gehiago gehituko; bestea, horrenbestez, igo nahi izanez gero, baimena eman zion haren etxean frontalak txerta zitzaiz. Dena den, hurrengo urteko irailean, Catalinak Pedro Churruca Urquidi ilobari saldu zion etxea, eta horrek, 1949an Josefa Churruca ilobari dohaintzan eman. Harrezkero, Armetxazabalen jaio eta Olatzeko Apategi Berrin bizi izan zen Josefa eta larruskaindarra zen Agustin Zenarruzabeitia senarrarekin etxe horretan jarri zen bizitzen. Agustinek Ondarroan saskigintzan aritzen zen anaia Domingoren eskutik ikasi zuen lanbidea, eta

Agustin Zenarruzabeitia «zesterua».

gaitasuna lortuta etxearen beheko solairuan aritu zen horretan urteetan Mutrikun ezagutu dugun azken otarragilea. Han eutsi zioten, orobat, haien alaba Kontxitak eta Juan Mª Belaustegik etxera ezkondata, sendiko historiaren jarraipenari. Gaur gaurkoz, beraz, bertan dirau familiaren hirugarren belaunaldiak etxearen izaerari sendo lotuta, eta dagoeneko laugarrena denari bidea irekiz.

Askotariko mailako etxeek osatzen dute gure parte zaharra. Edertasun handikoak nahiz apalagokoak izan, denboraren joanean horien guztien funtsezko ekarpenek kale bihurri eta historiaz beteak eraiki dituzte gure pozerako, ondare bikainaren jabe izatearen harrotasuna errotuz gudan.

Jose Angel Lizardi

Informazio iturriak:

Donostiako Elizbarrutiko Artxiboa
Mutrikuko Artxibo Historikoa. MUAH
Gipuzkoako Artxibo Historikoa. AHPG-GPAH
Eibarko Jabetza Erregistroa

....ZORIONAGURRAK....

ILLART

Zorionak Illart!!!!
Dagoeneko 4 urtetxo.
Aita, ama eta Anartzen
partez mila mila musu
haundi.
Segi aurpegi alai eta
irribarre goxo horrekin.
ZORIONAK!!!

LIAM

Zorionak etxeko
bihurrixai! Azaroak 4an
3urte handi betetzen
duzulako. Segi
horrelaxe eta muxu
erraldoiak etxeko
danon partez!

JARE

ZORIONAK gure etxeko
txikixai azaroaren 30ean
2 urte egingo dituelako,
matxo haundi bat
famiako danon
izenean.

TXOMIN eta JOSEBE

Azaroaren 17an 45 urte elkarrekin
eta goxo-goxo!
Zorionak bikote!

JULE

Zorionak gure etxeko
altxorrai. Dauaneko 3
urte!
Muxu haundi bat
etxekuen partez.

KOLDO

Zorionak lengus...
Zuek ikusteko desiatzen!
Matxo bat Luken ta
Alenen partez!

LUKEN eta ALEN

3 eta 8 urte eder!!! Zoriontsuak izan....
Matxe-matxe, amatxito ta aitatxo!

MAITE

Zorionak politx hori!!!
Ondo-ondo pasau
Kortazahar family!

IAKES, LUKEN eta ALEN

Zorionak mutilak!! Ondo ondo pasa
ta holaxe jarraitxu!

KALAPUTXI

Zorionak zeuri ere!
23 urte dagoeneko...
10 zenbaki asko izango
zirelakoan... 254
dagoeneko!

ZORIONTZEKO eta ARGAZKI ZAHARRAK ERAKUSTEKO

aldizkaria@kalaputxi.eus

whatsapp 635748393

ANSORREGI
oinetakoak

erdiko kalea 9
mutriku
943 60 33 42
agerretxo@gmail.com

Joseba Iñaki Eleizgarai
masajista eta osteopatia

Tel: 630 788 059 - Konte kalea 22, Mutriku

Argazki Zaharrak

Zumalabetarrak,
1960ko hamarkada bukaeran
Eusebia Zumalabe, Damiana Zumalabe eta
Eulogia Alegria (Balentin Zumalaberen emaztea).
Hirurogeiko hamarkadaren bukaeran.

Mutriku, 1960 urtean

Argazki zaharrak erakutsi nahi?

>>> E-posta: aldizkaria@kalaputxi.eus >>> Wathsapp: 635748393 >>> Eskura: Ansorregi zapata dendan

AZAROA

Larunbat goizean: (1) Lasuen-Elezgarai; (2) Lon Apraiz

astelehena	asteartea	asteazkena	osteguna	ostirala	larunbata	igandea
18 Lasuen-Ele	19 Lasuen-Ele	20 Lasuen-Ele	21 Lasuen-Ele	22 Lasuen-Ele	23 Lon Apraiz	24 Lon Apraiz
25 Burgoa	26 Burgoa	27 Burgoa	28 Burgoa	29 Zalduegi	30 Zalduegi (1)	

ABENDUA

Larunbat goizean: (1) Lasuen-Elezgarai; (2) Lon Apraiz

						1 Zalduegi
2 Lon Apraiz	3 Lon Apraiz	4 Lon Apraiz	5 Lasuen-Ele	6 Lon Apraiz	7 Lasuen-Ele	8 Lasuen-Elez
9 Zalduegi	10 Zalduegi	11 Zalduegi	12 Zalduegi	13 Burgoa	14 Burgoa (2)	15 Burgoa
16 Lasuen-Ele	17 Lasuen-Ele	18 Lasuen-Ele	19 Lasuen-Ele	20 Lasuen-Ele	21 Lon Apraiz	22 Lon Apraiz
23 Burgoa	24 Burgoa	25 Burgoa	26 Burgoa	27 Zalduegi	28 Zalduegi (1)	29 Zalduegi

EGUNEKO GUARDIA ZERBITZUA

09:00 - 22:00
Larunbat goizetan 09:30-13:00
Igande goizetan 11:00-13:00

Lasuen-Elezgarai.....626 611 392
Lon Apraiz.....630 055 097
Hiart Burgoa (Deba) 667 338 890
Amaia Zalduegi (Deba)... .669 262 201

GAUEKO GUARDIA ZERBITZUA

22:00 - 09:00
Mikel Lekunberri Alberdi...943 20 42 30
Isasi 31, 20600 Eibar

AZAROA

azaroren 9tik abenduaren 14ra · ANTZERKIAZ BLAI

- 19** · Haur eta nerabeen kontrako sexu abusuen kontrako eguna
- 24** · 18:00 Zabel *Ai gure juaneteak* antzezlan
- 25** · Emakumeen aurkako indarkeria desagerrarazteko eguna
- 27** · 18:00 Zabel Kulturartekotasun topaketak
- 28** · 18:00 Zabel «Printzeak begietan» liburu aurkezpena eta solasaldia idazlearekin
- 30** · Astigarribiako San Andresen eguna

ABENDUA

- 1** · 18:00 Zabel *Olagarrua* antzezlan
- 3** · Euskararen nazioarteko eguna
- 10** · Giza eskubideen nazioarteko eguna
- 12** · 18:30 Zabel «Hija de inmigrantes» liburuaren aurkezpena eta solasaldia Safia El Aaddam idazlearekin
- 14** · 18:00 Zabel *Mutrikuko Akelarre* antzerki taldea
- 12:30 Beheko plazatik hasita, Kantu jira Anaiartekin
- 19** · 17:15 Liburutegia Ipuinaren ordua. Olentzero eta Mari Domingi
- 20** · 19:30 Musika eskolaren Gabon kontzertua
- 21** · SANTOMAS eguna

BISITA GIDATUAK

· Zazpi hondartzak · Mutriku marinela · Olatu planta ·

· Nautilus, Flyscheko fosilak · Arrietakua jauregia ·

Turismo bulegoan edo www.geoparkea.eus helbidean

ODOLA EMATEA 2024

abenduak 20

17:00etatik 20:30ak arte anbulatorioan

Gipuzkoako Odol Emailak

aldizkaria@kalaputxi.eus
whatsapp 635748393
azaroko aldizkarian
argitaratzeko
abenduaren 5erako
bidali zuen mezuak

MENDI-IRTEERAK 2024

Azaroak 17

Barazar - Saibi - Mañaria (Artibai M.T.)

Abenduak 3

Deba (Burdin Kurutz M.T.)

EUSKALINPRI
Soluzio grafikoak · Soluciones gráficas

ZURE NEGOZIOA SUSTATZEKO
BEHAR DUZUN GUZTIA

NURIA VÁZQUEZ
M.659 45 36 57
nuria.vazquez@euskalinpri.com

T. 943 19 20 36
info@euskalinpri.com

Irudi korporatiboa: logotipo
Logotipoa + eskuliburua

Argitalpen grafikoa
Katalogoak
Kartelak

Offset inprezio lana

Inprezio digitala

Igualatorioarekin eta
Osakidetzarekin
lan egiten dugu

Audioprotesista
egunero zentroan
Audiometriak doan

OPTIKA VITORIA

OPTIKA • AUDIFONOAK

ESKOLA mutri- kuarra

**MATRIKULAZIOA
ZABALIK
URTE OSOAN!**

Mutrikuko eskola gara (0-12 urte) eta hezkuntza-zerbitzu hurbil eta osoa ematen diegu Mutrikuko ume eta familiei. Irakasle, guraso eta ikasleen arteko harremana oso gertukoa izateak guztion inplikazioa errazten du.

Gure herrian oso errotuta izanik, gure balioak zaintzatik eta kalitatezko hezkuntzarekiko konpromisotik datoz.

Kultura ezberdinen arteko integrazioari ere berebiziko garrantzia ematen diogu, aniztasunak aberastasuna ekartzen digulako.

Eta herrigintzan sinesten dugunez, hamaika proiektu kultural eta sozialetan parte hartzen dugu.

SAMIELA
Eskola mutrikuarra

zuzendaritza@samiela.es

